

ELS GRANS CIENTÍFICS EN CATALÀ A L'ENSENYAMENT SECUNDARI

AGUSTÍ CAMÓS CABECERAN

CEHIC-UAB. IES MIQUEL MARTÍ I POL.

Paraules clau: *web, educació, català*

Great Catalan scientists for secondary education

Summary: *This is a presentation of a website with several important scientific texts in their original language and translated into Catalan language, useful in Secondary Schools.*

Key words: *website, education, catalan*

En aquesta comunicació es presenta una pàgina web que s'ha construït durant el curs 2006-2007 gràcies a una llicència de mitja jornada concedida pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

L'objectiu d'aquest treball ha estat posar a disposició dels professors de secundària textos de científics rellevants adients per a la seva utilització a l'ensenyament, parant especial atenció als científics catalans.

La pàgina web es troba a l'adreça <http://www.xtec.cat/~acamos/>, i conté trenta-cinc textos científics en la llengua original i traduïts al català, amb l'excepció dels textos escrits originalment en castellà. Consta de les següents parts:

En primer lloc una breu presentació on s'explica el contingut de la pàgina. Al final hi ha l'adreça de correu de l'autor, per tal de facilitar

que els usuaris que ho vulguin puguin posar-s'hi en contacte, aportar les seves idees i, d'aquesta forma, poder millorar la pàgina a partir dels seus suggeriments.

En segon lloc es troba una eina fonamental, una taula on per a cada text apareixen les següents informacions: autor, matèria, tema, idioma original, document original i dificultat. La funció d'aquesta taula és donar la informació suficient per tal de veure ràpidament si hi ha algun text que pugui ser d'utilitat per al professor per desenvolupar un tema concret. Des de la taula hi ha enllaços que permeten anar directament a qualsevol dels trenta-cinc textos.

A continuació es troben els trenta-cinc textos. Cada text té la mateixa organització:

1. Nom del científic amb les dates de naixement i mort.
2. La font d'on prové el text traduït amb la referència bibliogràfica, si n'hi ha.
3. Una imatge del científic.
4. El tema tractat.
5. El text traduït.
6. La referència bibliogràfica del text original.
7. El text en la seva llengua original.
8. Webs interessants en relació a l'autor del text o a l'obra amb el seu enllaç directe.
9. Altres dades complementàries que m'han semblat realment necessàries.
10. Un enllaç que permet tornar a la taula d'inici.

S'ha fet un esforç notable per aconseguir el màxim rigor en les referències bibliogràfiques. Crec que es tracta d'un tema important que massa sovint no es té prou en consideració, i d'especial significació en les classes de ciències, àmbit on és de preveure que s'utilitzarà normalment aquesta pàgina.

Els textos són dels següents autors:

Aristòtil (dos textos)

de Buen, Odón

Buffon, Georges Louis Leclerc comte de (quatre textos)

Crick, Francis; Watson, James

Ciceró (sobre Demòcrit)

Darwin, Charles (quatre textos)

Darwin, Erasmus

Font i Quer, Pius

Fuset Tubiá, Josep

Haldane, John

Hooke, Robert

Lamarck, Jean-Baptiste (quatre textos)

Lavoisier, Antoine Laurent (dos textos)

Linné, Carl von
Lucreci (dos textos)
Marcet, Jane
Margalef, Ramon (dos textos)
Novelles, Onofre
Plini el Vell
Sèneca
Varro
Yañez, Agustí

La major part dels textos són de temes biològics, vint-i-cinc; i això és lògic a causa de la formació de l'autor de la pàgina. No obstant això, també hi ha textos de les altres tres matèries que incloem habitualment en les ciències naturals i de matemàtiques; així hi ha sis textos de química, dos de geologia, un de física i un altre de matemàtiques.

Pel que fa a les llengües originals hi ha un nombre considerable de textos en francès, deu, i en anglès, nou. També hi ha set textos en llatí, cinc en castellà, dos en grec i dos en català. Tampoc no es tracta d'uns percentatges prou equilibrats; en aquest sentit manca especialment la presència de l'alemany i l'italià, dues llengües prou importants en la història de la ciència, com també d'altres llengües que desenvoluparen un paper notable en la història de la ciència occidental com el rus, el suec...

Pel que fa als períodes, vuit textos corresponen al món clàssic, dos al grec i la resta al llatí, un al segle XVII, vuit al segle XVIII, dotze al segle XIX i sis al segle XX. Probablement, i en relació al total de textos, el període proporcionalment pitjor representat és el període de la revolució científica, fet que es correspon amb la poca presència de la física i l'astronomia.

Així doncs, tot i que apareixen les quatre matèries fonamentals que formen part de les ciències de la naturalesa juntament amb les matemàtiques, i hi apareixen un nombre notable de llengües originals, sis, i textos de diferents períodes històrics, és evident que hi ha un clar desequilibri especialment pel que fa a les matèries i temes tractats.

L'única solució real d'aquest problema seria l'elaboració col·lectiva d'una pàgina que inclogués professors i historiadors de la ciència de les diferents àrees. Possiblement la diversificació en la formació dels diversos autors també permetria una presència d'altres llengües.

A més, seria interessant introduir-hi textos d'àrees culturals més allunyades, com el mons àrab, indi o xinès. En un moment on la multiculturalitat a l'aula és tan gran, la presència d'aquests elements és encara més important.

Pel que fa a la seva utilització pràctica, el professor en entrar a la pàgina pot comprovar a través de la taula d'entrada quins són els temes tractats, de qui és el text i una indicació sobre el grau de dificultat. La lectura del text científic es pot fer en paper, després d'haver-lo imprès, a l'ordinador, o per a tot el grup a la pantalla a través d'un projector multimèdia o una pantalla digital.

L'objectiu de la pàgina és permetre debatre amb els alumnes textos científics que els permetin aproximar-se a la història de la ciència i a les característiques pròpies del treball científic. Així, en tractar, per exemple, el tema de l'evolució, el professor pot disposar de diferents textos de diferents períodes que li permeten abordar les diferents visions del tema al llarg del temps. En el cas d'autors catalans, es tracta també de poder aproximar l'alumne a la ciència que es feia a Catalunya a les diferents èpoques, podent-ho relacionar amb la història en cada moment.

En cursos de batxillerat, i en funció de les característiques del grup, hauríem d'aspirar a poder treballar directament alguns textos científics en la seva llengua original, especialment si estan escrits en anglès, i potser en francès.

La pàgina també pot ser utilitzada pels professors de llengües, que podrien usar textos científics per treballar les seves matèries. El podrien utilitzar tant els professors de llengües clàssiques, hi ha dos textos en grec i set en llatí, com els professors de llengües modernes, en haver-hi deu textos en francès i nou en anglès.

Una altra possibilitat didàctica, especialment interessant en aquests anys, és l'aproximació als nouvinguts a través de textos d'autors dels seus països o que hi facin referència. Dels textos presents en aquest moment només n'hi ha un clarament susceptible de ser utilitzat d'aquesta forma: el text de Charles Darwin relatiu a les Galápagos. Aquest text ha estat utilitzat amb notable èxit per donar protagonisme a alumnes equatorians, que poden fer una explicació general sobre el seu país, de com són aquestes illes i on es troben. Crec que es tracta d'una possibilitat a explorar, tot i que no serà gaire fàcil trobar textos adients a tots els orígens que podem trobar actualment a les nostres aules.

Per acabar, voldria posar de manifest algunes conclusions que es deriven de la construcció d'aquesta pàgina, i del punt en el qual es troba l'elaboració d'una potent eina informàtica d'història de la ciència que puguin usar els professors de secundària.

En primer lloc cal insistir en la manca de material d'història de la ciència en català en general, i a internet en particular. Aquesta mancança de recursos dificulta notablement que els professors de secundària puguin treballar amb els alumnes aspectes d'història de la ciència a les aules on utilitzem el català com a llengua vehicular.

Amb aquesta limitada aportació, des d'ara disposem d'una pàgina web que ja pot ser usada per qualsevol membre de la comunitat educativa. Però aquesta pàgina tan sols pal·lia molt parcialment la mancança de textos científics històrics en català de fàcil accés. El projecte necessari per aconseguir posar a disposició dels professors de secundària textos científics històrics en català, necessita d'un desenvolupament on participin diferents professors i historiadors de la ciència, i en aquest sentit aquesta pàgina pot ser un punt de partida.

L'ampliació de la pàgina, amb les corresponents modificacions de la web per poder admetre molt més material tot i continuar sent d'accés senzill, hauria de permetre arreglar les mancances que es puguin anar trobant a l'organització de la pàgina presentada.

Per una banda, seria necessària la presència equilibrada de les cinc àrees: biologia, física, geologia, química i matemàtiques. També seria necessari que s'ampliés el ventall de llengües originals amb la inclusió de textos en alemany, italià, rus, suec, àrab, xinès..., que reflecteixi millor el caràcter internacionalista de la ciència. Per altra banda cal afegir que el nombre de textos de dones científiques és realment baix, tan sols n'apareix un; és una altra de les mancances que caldria solucionar.

Un altre punt en el qual s'hauria d'establir un consens és en la qualificació del grau de dificultat dels diferents textos. En fer-ho una persona, com ha estat el cas, el subjectivisme de la valoració ve molt determinat per l'experiència personal. Debatre el grau de dificultat amb d'altres professors pot permetre fer una avaluació més objectiva i que orienti millor els usuaris.

Ahora, s'hauria d'establir un mecanisme que garantís la rigorositat de la pàgina. Un dels avantatges d'internet és la possibilitat que qualsevol pugui penjar-hi informació. Però, alhora, això constitueix un dels principals problemes, no sempre està prou garantit que la informació penjada sigui realment rigorosa. Això podria fer-se a través d'establir un procés de garantia avalat per algun mecanisme supervisor format per institucions o persones competents.

Així doncs, tot i que la pàgina presentada pot ser d'utilitat per als professors de ciències, encara estem lluny d'haver desenvolupat els recursos necessaris per disposar de textos científics històrics en català d'accés fàcil per ser usats per la comunitat educativa.

Un primer pas indispensable per poder fer-ho és posar d'acord en primer lloc els professors de secundària de ciències i matemàtiques interessats i coneixedors del tema. Probablement el lloc més adient per fer-ho és la Comissió d'Ensenyament de la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica.

Un segon pas hauria de consistir a posar en contacte el nucli disposat a treballar en aquesta eina amb els diferents grups d'història de la ciència que existeixen a les diferents universitats dels Països Catalans.

Per la meua banda, intentaré treballar per poder posar en marxa la necessària continuïtat d'aquest projecte.

Bibliografia utilitzada en l'elaboració de la web

- ARISTÒTIL (1996), *Història dels animals*, traducció Juli Pallí i Bonet, i text original, Barcelona, col·lecció Bernat Metge.
- BUEN I COS, O. DE (1897), *Historia Natural*, Barcelona, Manuel Soler.
- BUFFON, G. L. L. (1749), *Histoire naturelle, generale et particuliere, avec la description du cabinet du Roi*, Paris, Imprimerie Royale.
- BUFFON, G. L. L. (1779), *Les Époques de la nature*, Paris, Imprimerie Royale.
- CICERÓ, M. T. (s. I aC), *De Finibus*.
- CRICK, F.; WATSON, J. (1953), «Molecular Structure of Nucleic Acids, A Structure for Desoxyribose Nucleic Acid», *Nature*, 25 d'abril, **4356**, 737.
- CUELLO, J.; VIDAL, A. M. (1986), *Antología de la historia de la biología*, Barcelona, Promociones Publicaciones Universitarias.
- DARWIN, Ch. (1845), *Journal of researches into the natural history and geology of the countries visited during the voyage of H.M.S. Beagle round the world, under the Command of Capt, Fitz Roy, R.N.*, 2d ed., London, John Murray.
- DARWIN, Ch. (1859). *On the origin of species by means of natural selection, or the preservation of favoured races in the struggle for life*, London, John Murray, 1st edition.
- DARWIN, Ch. (1982), *L'origen de les espècies*, traducció Santiago Albertí i Constança Albertí, Barcelona, Edicions 62.
- DARWIN, E. (1803), *The Temple of Nature*, London, J. Johnson.
- FONT I QUER, P. (1938), *Iniciació a la botànica*, Barcelona, Impremta La Polígrafa.
- FUSET TUBIÀ, J. (1927), *Manual de Zoologia*, 2a ed., Barcelona, Libreria de A. Bosch.
- HALDANE, J. (1929), «The Origin of Life». A: WATTS, Ch., *The Rationalist annual*.
- HALDANE, J. (2006), *L'origen de la vida*, traducció Natalia Inness i Juli Peretó, València, PUV.
- HOOKE, R. (1665), *Micrographia*, London, Printed by Jo. Martyn, and Ja. Allestry.
- LAMARCK, J. B. (1809), *Philosophie zoologique*, Paris, Dentu.
- LAMARCK, J. B. (2007), *Filosofia zoològica*, traducció Agustí Camós, Barcelona, IEC-Pòrtic-Eumo, col·lecció Clàssics de la Ciència.
- LAVOISIER, A. L. (1789), *Traité élémentaire de chimie*, 2 vols., París, Cuchet.
- LAVOISIER, A. L. (2000), *Traité élémentaire de chimie*, traducció Mireia Artís, Barcelona, IEC-Pòrtic-Eumo, col·lecció Clàssics de la Ciència.
- LINNÉ, C. VON. (1787), *Crítica botànica*, Colonia, Priestre & Delamolliere.
- LUCRECI, T. (1967), *De rerum natura*, Oxonijs, E Typographeo Clarendoniana.
- LUCRECI, T. (1986), *De la natura*, traducció Miquel Dolç, Barcelona, Laia.
- MARCET, J. (1825), *Conversations on Chemistry*, London, Longman, 10 ed.
- MARGALEF, R. (1974), *Ecología*, Barcelona, Ed. Omega.
- MARGALEF, R. (1985), *Cent anys d'ecologia*, Barcelona, Diputació de Barcelona, Servei de Medi Ambient.
- NOVELLAS, O. J., «Discurs d'inauguració de l'Examen Públic de 1841», Fons E. Terradas. Ms. 16. Institut d'Estudis Catalans.
- PLINIUS, C. S. (1925), *Història natural*, traducció Marçal Olivar, Barcelona, col·lecció Bernat Metge.
- SENECA, L. A. (1956-1959), *Qüestions naturals*, traducció Carles Cardó, Barcelona, col·lecció Bernat Metge.
- VARRÓ, M. T. (s. I aC), *De Rebus Rusticis*.
- YÀÑEZ, A. (1838), *Elogio histórico del Dr. D. Francisco Carbonell y Bravo, (...), leído (...) por el Dr. D. Agustín Yañez y Girona (...)*, Barcelona, Imprenta de la Viuda e hijos de D. Antonio Brusi.

Pàgines web:

<http://www.bib.ub.edu/recursos-informacio/guies-tematiques/biologia/ornitologia-catalana/>

<http://bibliothek.bbaw.de/bibliothek/digital/>

<http://www.buffon.cnrs.fr/>

<http://www.cervantesvirtual.com/FichaAutor.html?Ref=347>

<http://www.chemsoc.org/timeline/pages/timeline.html>

<http://dbhs.wvusd.k12.ca.us/webdocs/Chem-History/Classic-Papers-Menu.html>

<http://darwin-online.org.uk/>

<http://darwin-online.org.uk/content/frameset?itemID=F14&viewtype=side&pageseq=1>

<http://www.dhstweb.org>

<http://digital.library.upenn.edu/books/>

<http://www.esp.org/foundations/genetics/classical/>

<http://www.fossilmuseum.net/Biology/WatsonCrickNature.htm>

<http://www.gutenberg.org/etext/15491>

<http://herbarivirtual.uib.es/cat-med/index.html>

<http://histsciences.univ-paris1.fr/i-corpus/lavoisier/>

<http://www.iecat.net/institucio/seccions/CienciasBiologiques/cientifics/cientifics%20catalans/#>

<http://www.iecat.net/schct/>

<http://www.lamarck.cnrs.fr/>

<http://profiles.nlm.nih.gov/SC/>

http://www.rc.umd.edu/editions/darwin_temple/toc.html

<http://www.sciencia.cat/>

http://un2sg4.unige.ch/athena/html/sc_txt.html

<http://www.uv.es/~orilife/biblorigen.htm>

<http://www.uv.es/=comic/>

<http://www.xtec.cat/~acamos/>

<http://www.xtec.cat/~cvillalb/evolucio/>

LA LLUITA PER LA LLIBERTAT I LA JUSTÍCIA A TRAVÉS DEL CINEMA

EDUARD-JOSEP CHIFRÉ I PETIT

DEPARTAMENT D'AGRICULTURA, RAMADERIA I PESCA, BARCELONA.

Paraules clau: *lluita, llibertat, justícia, cinema, pel·lícula, film, documental, eina didàctica, nazisme, fam, Darwin, llibertat d'ensenyament, esclaus, Companys, Generalitat, Gandhi, no violència, Apartheid, Mandela, Hollywood, llibertat d'expressió, Rangun, Allende*

The fight for freedom and justice through the cinema

Summary: *Several films have based their plots in themes related to the fight for freedom and justice. In this piece of work I would like to comment some of the films based on these topics, emphasizing the didactic chances to be taught in academic activities. The films I have chosen are the following: The great dictator (1940), The grapes of the wrath (1940), Inherit the Wind (1960), Spartacus (1960), Companys, judgement in Catalonia (1979), Gandhi, (1983), Guilty by suspicion (1991), Beyond Rangoon, (1995), Salvador Allende (2004) and Goodbye Bafana (2007). Such films offer us an excellent didactic support to be used, always obeying the current legislation, to show the fight for freedom and justice that human beings had carried out through the centuries to live in a better world.*

Key words: *fight, freedom, justice, cinema, film, movie (US), documentary, didactic instrument, Nazism, famine, Darwin, freedom to teach, slaves, Companys, Generalitat, Gandhi, non-violence, Apartheid, Mandela, freedom of speech, Rangun, Allende*

Introducció

L'argument de moltes pel·lícules s'ha basat en temàtiques relacionades amb la lluita per la llibertat i la justícia. En aquest treball comentaré alguns dels films que s'han fet sobre aquestes qüestions posant èmfasi en les possibilitats que ens ofereixen, com a recurs didàctic, per tractar aquests temes en una aula d'ensenyament i sempre complint amb la legislació vigent.

De cadascuna de les pel·lícules comentades en aquest article n'indicaré diversos temes d'interès que se'n deriven per ser treballats en el món de l'ensenyament. Ben segur que n'hi ha d'altres, però calia seleccionar-ne alguns ja que, per qüestions d'espai, en aquest assaig no tots hi podien tenir cabuda.

El gran dictador (The great dictator)

Pel·lícula dirigida per Charles Chaplin l'any 1940, protagonitzada per ell mateix i Paulette Goddard.

El film narra les vicissituds d'un barber jueu quan torna al seu país fictici, Tomània (Alemanya), després d'haver lluitat a la Primera Guerra Mundial i com ha de fer front a un moviment nazi en plena eferescència.

Temàtiques relacionades amb la pel·lícula:

- El nazisme i el feixisme, els orígens, els seus perills i les seves conseqüències.
- La situació a Europa en el període comprès entre el final de la Gran Guerra i el començament de la Segona Guerra Mundial.
- El nazisme i l'holocaust.
- El racisme i la intolerància.
- El militarisme i les seves repercussions.
- Els totalitarismes en general.
- Context polític del film (es produeix quan la Segona Guerra Mundial ja ha començat).
- El discurs final de Chaplin en la pel·lícula en el qual qualifica els soldats de carn de canó.
- La filmografia de Charles Chaplin.

El raïm de la ira (The grapes of wrath)

Cinta dirigida per John Ford el 1940 amb Henry Fonda, Jane Darwell i John Carradine de protagonistes.

La pel·lícula narra les injustícies socials i la crisi del camp en la zona centre dels Estats Units durant la depressió econòmica del segle passat en aquell país. En el film John Ford posa de manifest el millor i el pitjor dels éssers humans davant d'una situació de penúria econòmica.

Temàtiques relacionades amb la pel·lícula:

- La gran depressió econòmica del segle xx als EUA.
- Les injustícies socials.
- La crisi econòmica en el camp, la pèrdua de terres dels camperols més pobres.
- La fam i la misèria arran del crac de 1929.
- Les migracions a la recerca de feina, l'explotació dels pobres per part dels rics.
- L'actuació dels bancs en temps de crisi econòmica.
- La filmografia de John Ford.

L'herència del vent (Inherit the wind)

Film realitzat per Stanley Kramer el 1960 amb Spencer Tracy, Frederic March, Gene Kelly, Dick York, Donna Anderson i Claude Akins en els seus papers principals.

La cinta narra el cas d'un professor (Dick York a la pel·lícula) d'un poble dels EUA, el qual és empresonat i jutjat per ensenyar la teoria de l'evolució de Darwin als seus alumnes. En el judici Spencer Tracy interpreta l'advocat defensor; Frederic March, el fiscal; Gene Kelly, un periodista que fa el seguiment del judici pel diari on treballa, i Claude Akins, un sacerdot que duu a terme atacs furibunds contra el professor empresonat.

Temàtiques relacionades amb la pel·lícula:

- La llibertat a l'ensenyament.
- La teoria de l'evolució de Darwin, el seu viatge amb el *Beagle* i el que van significar les illes Galápagos per als seus estudis sobre l'evolució.
- Darwin, el seu temps i el llibre *L'origen de les espècies* (1859).
- Personatges relacionats amb Darwin (el capità del *Beagle* Robert FitzRoy, el bisbe Samuel Wilberforce, Thomas Henry Huxley).
- El debat sobre la teoria de l'evolució celebrat a la Universitat d'Oxford (1860).
- L'Església i la teoria de l'evolució de Darwin ahir i avui.
- Els prejudicis i els avenços científics.
- La llibertat de pensament al llarg de la història, la por al coneixement.
- La religió i el fanatisme a través dels segles.
- La teoria de l'evolució a l'actualitat.
- La filmografia de Stanley Kramer.

Espartac (Spartacus)

Pel·lícula dirigida per Stanley Kubrick (1960) amb un excel·lent repartiment d'actors i actrius entre els quals tenim: Kirk Douglas, Laurence Olivier, Jean Simmons, Peter Ustinov, Tony Curtis i Charles Laughton.

El guió és de Dalton Trumbo, un dels guionistes que havien sofert les represàlies de la caça de bruixes del senador McCarthy, a Hollywood.

La cinta narra la revolta d'esclaus contra Roma encapçalada pel gladiador traci Espartac (Kirk Douglas en el film).

Temàtiques relacionades amb la pel·lícula:

- La importància econòmica de l'esclavitud per Roma.
- Les revoltes dels esclaus.
- La història de Roma.
- La justícia a Roma.
- L'esclavitud en el segle XXI.
- El cas de Dalton Trumbo en relació amb la caça de bruixes del senador McCarthy.
- La filmografia de Stanley Kubrick.

Companys, procés a Catalunya

Cinta de Josep Maria Forn (1979) protagonitzada per Luís Iriondo, Montserrat Carulla, Marta Angelat, Pau Garsaball, Ovidi Montllor, Xabier Elorriaga, Alfred Lucchetti i Agustín González.

El film mostra l'activitat política de Companys, Luís Iriondo en el film (el qual té una gran semblança física amb el president Companys), la seva detenció a França per la Gestapo i la posterior extradició a l'Espanya franquista, així com les seves darreres vivències fins que va ser afusellat al castell de Montjuïc el 15 d'octubre de 1940.

Temàtiques relacionades amb la pel·lícula:

- La Generalitat republicana i la Segona República Espanyola.
- L'Estatut de Núria de 1931 i l'Estatut de 1932.
- Les revoltes militars durant la Segona República, la Guerra Civil (1936-1939), les seves causes i les seves conseqüències.
- La vida del president Lluís Companys.
- L'exili republicà, el cas particular de França.
- El nazisme, el feixisme i la seva relació amb la Guerra Civil a l'Estat espanyol.
- El franquisme i els seus crims, els tribunals de justícia militar, els judicis sumaríssims.
- La recuperació de la memòria històrica a l'Estat espanyol en general i a Catalunya en particular.
- Context polític de la pel·lícula (es produeix durant l'etapa de la transició a l'Estat espanyol).

Gandhi

Film de Richard Attenborough (1983) i protagonitzat per Ben Kingsley (fa de Gandhi a la pel·lícula), Candice Bergen, Martin Sheen, John Gielgud i Trevor Howard.

La cinta narra la vida de Gandhi i la seva lluita per aconseguir la independència de l'Índia mitjançant la no violència, la desobediència civil i el pacifisme.

Temàtiques relacionades amb la pel·lícula:

- La figura de Gandhi, el seu assassinat (1948).
- Gandhi a Sud-àfrica i a l'Índia, les seves vagues de fam.
- La marxa de la sal (1930).
- El Congrés Nacional Indi.
- El pacifisme, la no violència, la resistència pacífica i la desobediència civil.
- La Gran Bretanya i el colonialisme.
- El conflicte entre l'Índia i el Pakistan, els seus orígens, les seves conseqüències i la seva situació actual.
- Winston Churchill i la seva posició enfront de la independència de l'Índia i la persona de Gandhi.

Caça de bruixes (Guilty by suspicion)

Pel·lícula dirigida per Irwin Winkler el 1991 amb Robert De Niro i Annette Bening en els seus papers principals.

La cinta descriu la caça de bruixes a Hollywood per part del senador Joseph McCarthy i el Comitè d'Activitats Antiamericanes durant la Guerra Freda. En el film De Niro interpreta un director de cinema que és víctima d'aquesta caça de bruixes.

Temàtiques relacionades amb la pel·lícula:

- La caça de bruixes a Hollywood.
- El Comitè d'Activitats Antiamericanes i el senador McCarthy.
- Els processos sense garanties.
- Les delacions, els qui van col·laborar amb la caça de bruixes de McCarthy.
- La llibertat d'expressió en general i en el món del cinema en particular.
- Els actors i actrius que es van oposar a la caça de bruixes.
- El cas dels «Deu de Hollywood».
- Els qui van haver de fugir dels EUA a causa de la caça de bruixes (per exemple Charles Chaplin).
- La llibertat de creació artística.
- La Guerra Freda i les seves conseqüències.

Més enllà de Rangun (Beyond Rangoon)

Pel·lícula de John Boorman (1995), protagonitzada per Patricia Arquette i Spalding Gray.

La protagonista del film és una dona, vídua des de fa poc temps, la qual també ha perdut el seu fill. Mentre aquesta persona fa turisme a Birmània es veu immersa en la lluita de la societat d'aquell país per aconseguir la llibertat i la democràcia.

Temàtiques relacionades amb la pel·lícula:

- La lluita per la democràcia a Birmània.
- La figura d'Aung San Suu Kyi.
- Les manifestacions per la democràcia i la resistència pacífica.
- Els monjos budistes i els moviments estudiantils a Birmània.
- Les dictadures militars en general i a l'Àsia en particular.
- La situació dels Drets Humans a Birmània.
- El conflicte birmà en l'actualitat.

Salvador Allende

Documental dirigit per Patricio Guzmán el 2004 que narra la vida i l'activitat política del president Salvador Allende fins a la seva mort al Palau de la Moneda de Santiago de Xile defensant la democràcia en aquell país.

Temàtiques relacionades amb el documental:

- La vida de Salvador Allende, el Front Popular xilè.
- La política d'Allende, el seu darrer discurs radiofònic des del palau presidencial el dia del cop d'Estat.
- El cop militar d'Augusto Pinochet.
- Els desapareguts i la repressió política a Xile, el cas del cantant Víctor Jara.
- El paper dels EUA en el cop militar de Pinochet.
- Les dictadures militars en general i a Sud-amèrica en particular.
- La política dels EUA en els països de Sud-amèrica durant els anys de la Guerra Freda.
- Semblances i diferències entre les dictadures xilena, argentina i la del general Franco.
- La detenció de Pinochet a Londres.
- La posició de Margaret Thatcher en relació al general Pinochet.
- La recuperació de la memòria històrica a Xile.
- La Transició a Xile i a l'Estat espanyol, aspectes comuns i trets diferencials.

Adéu, Bafana (Goodbye, Bafana)

Film dirigit per Bille August el 2007 i protagonitzat per Joseph Fiennes, Dennis Haysbert i Diane Kruger.

La pel·lícula narra la relació que s'estableix entre Nelson Mandela (Dennis Haysbert en la pel·lícula) i James Gregory (interpretat per Joseph Fiennes), el funcionari de presons que el vigila, així com la lluita de Mandela per la llibertat i la democràcia a Sud-àfrica.

Temàtiques relacionades amb la pel·lícula:

- La figura de Nelson Mandela i el Congrés Nacional Africà.
- L'empresonament i l'alliberament de Mandela.

- L'apartheid i els prejudicis racials.
- La lluita per la igualtat a Sud-àfrica.
- La censura i la repressió política.
- Pieter Botha en contraposició a Frederik de Klerk.
- La transició política a Sud-àfrica i a l'Estat espanyol, semblances i diferències.

Altres pel·lícules d'interès i algunes de les temàtiques que permeten treballar

- *To be or not to be*, realitzada per Ernst Lubitsch (1942): nazisme, Segona Guerra Mundial, camps de concentració, context polític en el qual es produeix la pel·lícula, etc.
- *Visca Zapata! (Viva Zapata)*, dirigida per Elia Kazan (1952): vida i mort d'Emiliano Zapata, figura de Pancho Villa, Revolució Mexicana, etc.
- *Guanyadors o vençuts (Judgment at Nuremberg)*, de Stanley Kramer (1960): nazisme, els crims contra la humanitat i la seva responsabilitat, els judicis de Nuremberg, context polític del film, Guerra Freda, els tribunals de justícia en l'Alemanya nazi, etc.
- *Sota el foc (Under fire)*, amb direcció de Roger Spottiswoode (1983): la caiguda de la dictadura de Somoza a Nicaragua, el Front Sandinista, el treball dels periodistes en zones en conflicte, els soldats mercenaris, etc.
- *Mandela*, realitzada per Philip Saville (1987): vida de Nelson Mandela, apartheid, el Congrés Nacional Africà, etc.
- *Salvador*, dirigida per Manuel Hueriga (2006): el franquisme i les seves activitats repressives, el FRAP, Salvador Puig Antich, la lluita contra la dictadura del general Franco, el que va significar la mort de l'almirall Carrero Blanco, darrers anys del franquisme, la memòria històrica, etc.
- *El coronel Macià*, de Josep Maria Forn (2006): la vida de Francesc Macià, el primer terç del segle xx a Catalunya i les actuacions de l'exèrcit espanyol en aquest període, l'adveniment de la Segona República, la proclamació de la República Catalana per Macià, etc.
- *Les 13 roses (Las 13 rosas)*, amb direcció de Emilio Martínez Lázaro (2007): la Guerra Civil (1936-1939), la repressió del franquisme en els primers anys de la postguerra, la situació de les presons en aquell període, la justícia en el franquisme, la memòria històrica, etc.

Conclusions

1. En el camp de l'ensenyament, valors com la llibertat i la justícia es poden treballar molt bé amb el suport del cinema.
2. Els audiovisuals (cinema, documentals, etc.) ens permeten motivar els estudiants pels processos d'aprenentatge.
3. El cinema és una bona eina didàctica, per ésser utilitzada en el món acadèmic, per a la realització de treballs i estudis relacionats amb la recuperació de la memòria històrica.

Bibliografia¹

AGUILERA, C.; DIAS, N. (1999), *Los actores de los óscar del siglo XX*, Barcelona, ed. 2001.

CAPARRÓS LERA, J. M. (1997), *100 Películas sobre Historia Contemporánea*, Madrid, Alianza.

CHIFRÉ I PETIT, E. J. (2007), «El cinema com a eina didàctica per a l'ensenyament de la Primera Guerra Mundial i els Drets Humans», A: GRAPÍ, P.; MASSA, M. R. (eds.), *Actes de la II Jornada sobre*

la Història de la Ciència i l'Ensenyament. Antoni Quintana Marí (Barcelona 2005), Barcelona, Societat Catalana d'Història de la Ciència i la Tècnica, 35-41.

HUESO, Á. L. (1998), *El cine y el siglo XX*, Barcelona, Ariel Historia.

SCHNEIDER, S. J. (2007), *1001 películas que hay que ver antes de morir*, Barcelona, Grijalbo.

---

1. Referències bibliogràfiques utilitzades per l'autor com a obres de consulta general.